

Брацо Ковачевић

*Универзитет у Бањој Луци,
Факултет политичких наука
Република Српска (Босна и Херцеговина)*

ОД ГОВОРА МРЖЊЕ ДО „ХУМАНИТАРНИХ ИНТЕРВЕНЦИЈА“

Сажетак

Да би оствариле геополитички концепт новог свјетског поретка, моћне државе Запада и њихове организације, изводе ратове и тзв. хуманитарне интервенције. Пред, у току, и након њиховог извођења, воде снажан медијски рат. Пропагандни медијски рат им се темељи на семантици говора мржње, лажима и манипулацији. Без говора мржње, који се протеже кроз медијску пропаганду, војна димензија рата и тзв. хуманитарних интервенција не би била ефикасна. То су показали примјери многих ратова и тзв. хуманитарних интервенција који су вођени прије и после рата у бившој Југославији, као и примјери бомбардовања Републике Српске, Републике Српске Крајине 1995. и СР Југославије 1999. године од стране моћних држава запада и НАТО алијансе. Између говора мржње и тзв. хуманитарних интервенција постоји снажна међусобна веза.

Кључне речи: Говор мржње, медији, пропаганда, Нови свјетски поредак, хуманитарне интервенције.

УВОД

Глобална архитектоника изградње новог свјетског поретка одвија се на различите начине - економског, политичког, културног, медијског и војног карактера. Посебну улогу у његовој реализацији имају медији и војне интервенције. Преко медија се обликује и развија дискурс говора мржње који ће, потом, своју финализацију задобити у „хуманитарним интервенцијама“.

Преко медија се концепт новог свјетског поретка припрема и оправдава, а ратовима и војним интервенцијама намеће. Стварањем наднационалних структура моћи доводе се у питање националне државе и њихове суверености.

Како би се оправдала одређена експанзионистичка политика и геополитички интереси, мора се наметнути и одређена медијска пропаганда не само домаћој, већ и свјетској јавности.

У процесу реализације новог свјетског поретка неопходан је и нови медијски поредак. Ако су доскора медији имали национално и државно обиљежје и дифузно се распрострарили на њиховом подручју, данас медији превазилазе те границе задобивајући глобално обиљежје и глобални карактер, што се види на свим подручјима дифузије медијских порука, а посебно оних везаних за медијски, дипломатски и војнички рат.

Ратови се прије, а данас посебно, не могу водити само и искључиво војничким средствима. Да би се нека драстична војна мјера реализовала (као, на примјер, оправдање бомбардовања, у орвелијанском новомовору као тзв. *хуманитарна интервенција*), неопходно је да се она најприје медијски припреми како би се задобило јавно мњење и „оправдало“ своју сврховитост. На тај начин говор мржње јавних медија завршава у „хуманитарним интервенцијама“.

МЕДИЈСКА ПРОПАГАНДА

У ратовима медији постају веома значајним и моћним средствима утицаја, што се видјело и у рату у бившој Југославији.

Медији су били подстрекачи говора мржње, стереотипа и измишљених семантичких наратива како би се оправдале дипломатске, политичке и војне мјере моћних држава Запада на челу са САД и НАТО-ом. На тај начин се државе НАТО-пакта у суштини показују као милитаристички и белицистички оријентисане државе које ратују свугдје гдје имају своје стратешке геополитичке интересе, као што је то случај и са Југославијом, као и са Балканом.

У медијском дискурсу је, а посебно пропагандном, веома битан - контекст. А, „контекст је често најважнија ствар у вестима. У сваком догађају може се релативно лако извештавати у погледу изношења голих чињеница – говор у коме је то и то речено, толико и толико је људи погинуло у експлозији бомбе... Оно што нам даје значење јесте контекст... Контекст је увек избор. Истом инциденту може се дати другачије значење ако се уређује концепт: у крајњем случају, починилац може постати жртва, миротворац – ратни хушкач, званичник који се труди да каже истину – бирократа који прикрива чињенице... контекст је мрежа претпоставки, политичких веровања и моралних ставова... Репродукција овог контекста стално се одвија...“¹

Зато медији играју огромну улогу у свакодневном културном, духовном и политичком животу човјека на Западу, снажно обликујући његову свијест, ставове, мишљење и понашање.

Сматра се да су Сједињене Америчке Државе прва земља информисања у свијету, што није случајно, јер улогу и значај медија морамо довести у везу са улогом и значајем америчке геополитике и америчких интереса у свијету, а они се односе на америчку пројекцију изградње - *новог свјетског поретка*. А, да би то било могуће, неопходна је семантичка прича о „извозу демократије“ и заштити „људских права“.

1 S. Reljić, *Odumiranje slobodnih medija*, Beograd, „Službeni glasnik“, 2011, стр. 138.

У манипулативном поступку обликовања мишљења јавности заједно са својим савезницима Сједињене Америчке Државе користе различита средства чиме се показује да „демократија није нужно везана за слободу“ (Ноам Чомски), те да су „нужне илузије“ дио западне културе које подразумевају „контролу ума“, тј. контролу произвођења различитих облика „истине“ која одговара корпорацијама, политичким и војним елитама или, како је то некада истицао Рајт Милс, „елити власти“. Није улога новинара и медија да стварају јавно мњење, него да га инструментализују и беспоговорно се приклоне владајућем дискурсу, а они који покушавају бивају одстрањени познатим средствима. Модел корпоративног олигополизма подразумева државну контролу медија која је свој највиши степен достигла управо у високоразвијеним земљама и посебно у САД гдје контролу медија остварују они који контролишу државу, односно они који имају моћ да државом владају и који настоје да остваре један глобални геополитички систем којим би Сједињене Америчке Државе доминирале и унутар којег би се интереси америчког бизниса остваривали. Највећи дио свијета сачињавао би једну „Велику област“ која би искључиво била потчињена интересима америчке економије и геополитике: другим капиталистичким државама био би дозвољен улазак у ту област, али под условом да тај улазак не угрози америчке интересе. Тако би САД остваривале своју контролу на глобалном нивоу и овим „новим поретком“ – управљале.

Преко медија се пропагандно утиче на јавно мњење с циљем остваривања одређених циљева и интереса. Медији су, пред почетак војничког рата, у току њега, а и после њега, играле и још увијек играју велику пропагандну улогу. Зато се многе земље, а посебно оне транзиционе, међу које спада и Србија, суочавају са различитим облицима притисака који се односе на њихову деидентизацију.

Према мишљењу Ноама Чомског постоји десет значајних и веома карактеристичних стратегија манипулације јавног мњења путем медија.

Први начин се односи на *преусмјеравање пажње*, што значи да се пажња јавности семантички преусмјерава са важних

проблема на оне који нису важни и који су неважни; то је тај познати „семантички терор“ у оквиру којег се људима приказује нешто битно да није битно, а небитно се приказује као битно; неопходно је презапослити јавност поплавом различитих небитних информација, како људи не би размишљали и стекли основна (са)знања о разумијевању свијета.

Други начин се односи на *стварање проблема* – или „проблем-реаговање-рјешење“, што такође представља методу манипулације у оквиру које се ствара проблем да би дио јавности реаговао на њега; на примјер, потребно је изазвати и преносити насиље са намјером да јавност лакше прихвати насиље, потребно је ограничавање слободе или потицање економске кризе како би се успјешније оправдало рушење социјалне државе.

Трећи начин истиче значај *поступности промјена* – што значи, да би јавност пристала на неку њој неприхватљиву мјеру, потребно је уводити постепено „на кашичицу“, мјесецима и, ако је то неопходно, годинама; промјене, које би могле да изазову отпор, ако би биле изведене нагло и у кратком временском року, биће спроведене политиком малих корака; свијет се тако временом мијења а да ова манипулативна пракса не буди и не развија свијест о промјенама.

Четврти начин се односи на – *одлагање*. То је начин манипулативног припремања јавности на непопуларне промјене које се најављује унапријед и много раније; на тај начин људи не осјете одједном сву тежину и опасност промјена, јер се претходно привикавају на саму идеју о промјени, а и „заједничка нада у бољу будућност“ олакшава њихово прихватање.

Пети начин подразумева *употребу дјечијег језика*, што значи да, када се обраћа одраслима, заправо треба да се обраћа као кад се говори дјеци, чиме се постижу два корисна учинка: прво, јавност потискује своју критичку свијест и, друго, порука има снажније дејство на људе; тај сугестивни механизам у великој мјери се користи и приликом рекламирања.

Шести начин укључује - *буђење емоција*, односно, *злоупотребу емоција* и представља класичну технику која

се користи у изазивању „кратког споја“ приликом разумног просуђивања; критичку свијест замјењују емотивни импулси (бијес, страх, итд.); употреба емотивног регистра омогућава приступ несвјесном, па је касније могуће на том нивоу спровести идеје, жеље, бриге, бојазни или принуду, или пак изазвати одређена понашања.

Седми начин се односи на *незнање*: сиромашнијим слојевима треба онемогућити приступ механизмима разумијевање манипулације њиховим пристанком; квалитет образовања нижих друштвених слојева треба да буде што слабији или испод просјека, да би понор између образовања виших и нижих слојева остао непремостив.

Осми начин подразумева *величање глупости*, јер јавност треба подстицати у прихватању просјечности, и људе је потребно убиједити да је нешто ин и у моди, да је пожељно бити глуп, вулгаран и неук и, у том погледу, треба изазивати отпор према култури и науци.

Девети начин се односи на *стварање осјећаја кривице* – јер манипулативна стратегија која подразумева то да треба убиједити сваког појединца да је само и искључиво *он* одговоран за сопствену несрећу, или било шта друго, а усљед оскудног знања, ограничених способности, или недовољног труда; тако несигуран и потцијењен појединац, оптерећен осјећајем кривице, одустаће од тражења правих узрока свог положаја и побуне против економског система.

И, коначно, десети начин се односи на *злоупотребу знања*; с обзиром на брз развој науке у последњих 50 година, ствара се растућа провалија између знања јавности и оних који га посједују и користе, а то су владајуће елите, које лако тим знањем манипулишу.²

Неолиберални тоталитаризам настаје као глобални свјетски тоталитарни поредак. С обзиром на дисперзију његове тврде и меке моћи, ни један народ, ни једна држава, нити једна култура неће остати поштеђене од његовог утицаја зато што ће се овај глобални тоталитаризам идеологијом, пропагандом, новцем, (меком моћи), ратом и „хуманитарним

² N. Čomski, *Deset strategija manipulacije ljudima*, 2015; Na sajtu: <https://www.carsa.rs/deset-strategija-manipulacije-ljudima/> Očitano: 30.09.2019.

интервенцијама“ (тврдом моћи), али и на друге начине и другим средствима, наметати. Глобалним центрима моћи је важно да се неолиберални тоталитаризам остварује у било којој земљи, без обзира да ли су у њој на власти диктатори, ауторитарни појединци, парламенти, или је ријеч о формално демократски изабраним моћним појединцима, војним хунтама. Њима није важно ни то како је већини људи у већини земаља; битно им је да слушају властодршце, да не стварају проблеме и не размишљају о побунама. Тако, мало по мало, свијет постаје неолиберално маклуановско „глобално село“ наметнуте контроле без људских права, грађанских слобода, демократије, критичког мишљења, цивилног друштва и побуна. Тржиште неолибералног тоталитаризма ће постати значајним, али не и јединим инструментом регулације друштва, што, на одређени начин, већ антиципативно показују и примјери „моралне панике“ везане за епидемије и пандемије вируса и обољења као потенцијалних и стварних облика вођења биолошког рата, те подупирања глобалне економске кризе и рецесије.

Концепт *новог свјетског поретка* произлази из глобалистичке неоколонијалне политике чији је циљ, на једној страни, успостављање апсолутне економске, политичке и војне доминације и моћи развијених земаља Запада, а на другој, остваривање десуверенизације појединачних држава. У том погледу медији играју значајну улогу, што се видјело и на примјеру рата у бившој Југославији.

С обзиром да се медији пропагандно баве поступком „класификовања свијета“ у оквирима дискурса владајућих појмова, идеја и идеологија, јасно је да су и у протеклом рату правили манихејистичку дистинкцију разликовања „нас“ од „њих“, „моралног“ од „неморалног“, „исправног“ од „неисправног“, „нормалног“ од „ненормалног“, „правилног“ од „неправилног“, „доброг“ од „лошег“.

Подјела на „нас“ и „њих“ је „најупечатљивији симптом фашистичке политике“. Наравно, не само оне фашистичке идеологије, политике и пропаганде која је припадала Мусолинијевој фашистичкој идеологији и тоталитарној држави (*stato totalitario*), него и онима које припадају тоталитарним,

аутократским и недемократским државама, идеологијама, политичким и војним праксама.

Манихејистичка подјела на „нас“ и „њих“ се налази у основи етничких, вјерских или расних разлика. Она снажно обликује идеологије а затим и одређене друштвене, политичке, војне и друге праксе, што се сасвим очигледним показало и на примјеру рата у бившој Југославији.

Не само припадници зарађених етничких група, него и они који су непосредно или посредно укључени у конфликт трибалистички се понашају у складу са ставом „они су против нас“. Разлике између „нас“ и „њих“ постају све веће, развијају се предрасуде, мржња, лажне информације о „њима“, непрестано се редефинише стварност што изазива потребу за извођењем агресије и насиља. Употреба било каквих мјера тражи своје упориште у етици: „они“ су пријетња за „нас“ и „наше“ вриједности.

На пропагандном политичком и медијском плану се проводи поступак фузије идентитета, што значи да се индивидуални идентитет спаја и стапа са колективним идентитетом како би остварио своју замишљену улогу и функцију.

У „свом“ рату, тј. „медијском рату“ разликовања ових дихотомија, медији често изазивају „моралну панику“ на стварна, али и измишљена стања и догађаје. Бројни су примјери који потврђују тврдњу о измишљању стања и догађаја како би се оправдале предузете милитантне и милитаристичке мјере.

Поступци изразите сатанизације и демонизације Срба кулминирали су у ставовима и иступима тадашњих високих државних службеника Западних земаља што је веома много утицало на одређивање њиховог јавног мњења и продубљавање стереотипа о Србима. Тако су стигматизација, сатанизација и демонизација започињали у државној институцији, а затим су се преко државно контролираних медија преносили на њихово становништво.

У манипулативном пропагандном поступку напада на тзв. стварање „Велике Србије“, заправо се стварала „Велика Хрватска“, а Србија постајала све мања. Да би је осакатили

и отргнули од ње који дио, опет ће покренути причу о тзв. „Великој Србији“, „великосрпској идеји“, „окупатору“, „агресору“, „хегемонистичком“, „комунистичком Београду“, „угњетачкој нација“, „србочетницима“, „србокомунистима“, итд.

У рату су, али и у филмовима снимљеним након распада бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, Срби и даље приказивани као „ружни“, „прљави“ и „зли“, као „пргав, својеглав и непослушан народ, са религијом која личи на јерес“; а српско „очувано ћирилично писмо доказ је недозвољене самосталности“. Истицали су да „Срби припадају другој цивилизацији, изван европске матице, под утицајем византијске и европске културе“, итд. У бестијалној пропагандној хистерији Срби су проглашавани као „хајдуци“, „опанчари“, „византици“, „геноцидни“, „нацисти“, „непријатељи демократије“, „нецивилизовани Балканци“, „склони атентатима и убиствима владара“, „инације“, „силеције“, „насртљивци“, „мегаломанска и ратничка нација“, и како све не.

Европа је развијала националистичка, расистичка и ксенофобична осјећања, нетрпељивост и страх, подстичући негативне представе, предрасуде и стереотипе у односу према Србима.³

Антисрпска пропаганда потицала је од раније формираних стереотипа, из периода Аустро-угарске, и у себи је носила снажан печат реваншизма чији је циљ био сецесија Хрватске и Словеније, те распадање Југославије.

Сатанизовање Срба посљедица је прије свега њиховог отпора разбијању Југославије коју су осјећали као своју домовину, као што Американци осјећају своју земљу као своју домовину, Французи своју или Нијемци своју и које би, исто тако, осјећали као своје домовине и у тренуцима када би им се под утицајем неког спољног фактора – распадале.

3 Иако се посљедњих неколико деценија непрестано од стране Европе наглашава њена демократска улога и значење, не треба заборавити да је ова иста Европа експлоатисала и још увијек експлоатише сиромашне, убијала народе, уништавала природу, рушила, ратовала, сијала болести, глад и смрт. Уосталом, она је и колијевка рајања тоталитаризма - фашизма, нацизма, стаљинизма...

Давно је Маркс истицао да „свака владајућа класа тежи да оправда своје стварно вршење власти тиме што се ослања на неки универзални морални принцип“. Тај принцип се може односити на „божанску правду“ или нешто друго па, према томе, и на „моралну надмоћ“, о чему говоре теоретичари и практичари новог свјетског поретка. У име тзв. „моралне обавезе“ и „хуманитарних разлога“ Запад је бомбардовао, рушио и разарао Србију и Србе убијао. И, из истих разлога то раде и у свијету. У суштини, то су цинични ратови борбе „цивилизације“ против „зла“, тј. богатих против сиромашних, без обзира на врсту идеолошког или политичког „оправдања“.

Агресивни рат против Србије и Срба није искључиво војни сукоб. Како је Тони Блер истицао „рат против Срба није више само војни сукоб. То је битка између добра и зла, између цивилизације и варварства“. Слично је истакао и Вилијам Коен, амерички државни секретар за одбрану у прољеће 1999 рекавши: „Ово је борба између добра и зла, а НАТО неће дозволити да зло надвлада“. Тако се западњачка моралност изражавала као империјализам и колонијализам, а империјализам „западног типа“ и јесте утемељен у жељи да се „други колонизују, цивилизују, физички посједују, преобрате и прогутају као заостали и подређени“, истицала је Хана Арент.

О каквој се медијској пропагандној хистерији ради навешћемо, само за илустрацију, још неке ставове некадашњих веома моћних државника, војних званичника и политичара.

Бивши њемачки канцелар Хелмут Кол се залагао за уништење Србије као „последње оазе комунизма“, а његов министар иностраних послова Клаус Кинкел је говорио да: „Србију треба бацити на кољена“. Амерички секретар Медлин Олбрајт је егзалтирано истицала: „Срби ће клечати на кољенима и молити за милост“; командант НАТО-а за Европу Весли Кларк рекао је да ће „Србију претворити у прах и пепео“, а Бејкер да ће Србију претворити у *парију* (земљу народа ниже врсте), истичући: „водићемо против Срба рат – дипломатски, економски, политички, пропагандни и психолошки“. Мајкл Роуз је истакао да је: „НАТО спреман да Србе врати у камено доба“. У искривљеној оптици *camera obscura*, када политички и војни функционери моћних

држава говоре језиком мржње, јасно је да иза тог „семантичког терора“ мора стајати пропагандна машинерија која лажима, веома исфабрикованим и веома инструментализованим стереотипима, треба да припреми сопствено и свјетско јавно мњење како би добила „легитимитет“ за репресивне војне и политичке мјере које ће предузимати. У таквом пропагандном ширењу лажи Хавиер Солана ће у току бомбардовања СР Југославије за *BBC* рећи да се на Косову више „не могу видјети мушкарци од 30 до 60 година“, а председник Клинтон да - „Срби проводе терор и силују албанску дјецу“. До којег нивоа примитивизма и вулгарности сежу лажи, пропагандни стереотипи и говор мржње, навешћемо, такође за илустрацију, и став америчког дипломате Ричард Холбрука према којем су Срби „злочиначки дупеглавци“. За Медлин Олбрајт Срби су „одвратни“; француски председник Жак Ширак каже „Срби су народ без закона и без вјере, народ разбојника и терориста“. Генерал Жак Кот је рекао: „Што се Срба тиче... То је данас један болестан народ“; Јохан Фрик, директор бечког дневника *Di Presse* и директор Међународног Института за штампу, је за Србе у Босни и Херцеговини рекао: „Уосталом, босански Срби су за нас увек били и остали само банда разбојника и убица“. Њемачки канцелар Хелмут Кол ће рећи: „Нека се Срби подаве у сопственом смраду“, амерички конгресмен Дејвид Оби: „Срби су свиње“; Лоран Фабијус, председник Народне скупштине Француске: „Срби су ђубре“. Познати секретар иностраних послова САД Ворен Кристофер је Србе назвао „неморалном расом“, бивши државни секретар САД Лоренс Инглбергер: „Срби нису нарочито паметни... Српска деца се више неће смијати“, а амерички сенатор Џозеф Бајден ће Србе назвати „убицама беба“. Дејвид Гомперт, директор за Европу Савјета за националну безбједност из периода Бушове администрације изјавио је: „Ми би требало да Србију осудимо на карантин, све док се вирус који она носи не избрише“.⁴

4 S. Vuković, *Etika Zapadnih medija: antisrpska propaganda devedesetih godina XX veka*, Sremski Karlovci - Novi Sad, „Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića“, 2009; M. Ivanović, *Evo šta su o Srbima i Srbiji govorili političari zemalja NATO pravdajući zločin: Srbe treba spokojno bombardovati jer će sve brzo zaboraviti, njihova deca se neće više smejati*, 2019; Dostupno na: <https://jugmedia.rs/srbe-treba-spokojno-bombardovati-jer-ce-sve-brzo-zaboraviti-njihova-deca-se-nece-vise-smejati/> Očitano: 15.04.2019.

Била је то снажна медијска пропаганда демонизовања, сатанизовања, стигматизовања и дисквалификовања Срба као етничке и политичке групе.

Амерички предсједник Бил Клинтон је изјавио да је Србија „срце европског мрака, регион бомбардованих цамија, убијених мушкараца и дјеце, силованих дјевојака“, додајући - „Срби ће ово скупо платити“. Двадесет година након бомбардовања СР Југославије се предсједник самопроглашеног Косова Хашим Тачи захваљивао бившој америчкој државној секретарки Медлин Олбрајт на „несебичном доприносу“ и одликовао је Орденом слободе, на што је Олбрајтова одговорила да јој је част да прими орден.

Снажним медијским спином Срби постају једини кривци и, као такви, морају бити кажњени. Увођене су санкције, ембарга и блокаде, међународне контроле, разни облици малтретирања и понижавања.

Не само амерички, него и новинари из других западних империјалних земаља тзв. „међународне заједнице“, су о стравичном разарању Републике Српске и СР Југославије извјештавали забављајући се и зато добивајући „престижне награде“ својих наредбодаваца.

Информације су биле строго контролисане: могле су се појавити и фабриковати само оне које су одговарале наредбодавцима извођења „хуманитарне интервенције“. НАТО је спречавао или уништавао дјеловање независних медија.

Историјски посматрано, рат је увијек, а савремени рат посебно, имао потребу за важним средством подршке, а то је – пропаганда. Пропаганда представља поступак утицања на особе и групе, како би се код њих створило одређено мишљење у циљу формирања одређених ставова; она је облик убјеђивања људи како би се придобило њихово мишљење за оправдање идеолошких, политичких и војних активности субјекта пропаганде. Њен циљ је поткопавање борбеног морала и уношење неслоге код непријатеља, и у том смислу користи различите методе и технике „специјалног рата“, а дезинформације посебно. Дакле, као што рекосмо, „Важно је Картагину уништити“, што и јесте основни мото пропагандне

поруке. Тако се још увијек као актуелном показује она мисао коју је изрекао Јозеф Гебелс о понављању лажи како би постала „истином“. У том смислу су медији на Западу писали о „бруталним монструмима ниже врсте“, српским вођама као „Хитлерима“, „српским конц-логорима“, „српском систему силовања“, „масовним силовањима на градским трговима“, итд.

Пропагандне стереотипе и говор мржње, оправдавајући одређене политичке, дипломатске и војне мјере „међународне заједнице“, поред медија, проводе и пропагандне агенције. „Малициозна ратна пропаганда, истиче Петер Џенингс, антисрпска мржња и саме лажи преправиле су америчке медије. То је било финансирано и проведено кроз кампање агенција и група које се баве заштитом људских права под покровитељством влада, и то све да се јавно мњење мобилише на страни босанских Муслимана и Хрвата, а против Срба“. У балканском конфликту су медији, писао је Питер Брок, „постали покрет, једна од зараћених страна која се није приказивала као неутрална и непристрасна“.⁵

Прва агенција такве врсте која се „као министарство“ специјално бавила пропагандом била је основана у Великој Британији за вријеме Првог свјетског рата.

Треба напоменути да на Западу, а у Сједињеним Америчким Државама посебно, има много пропагандних агенција које су, уз велика финансијска средства, ангажоване у кризним и ратним ситуацијама, а које својим медијским манипулацијама утичу на каналисање појава у правцима које желе наручиоци и финансијери тачно одређених услуга.

Тако је фирма *Hill and Knowlton* позната по томе што је измислила инцидент са кувајтским бебама из инкубатора, што је снажно утицало на јавно мњење и тако убрзало Заливски рат.

Управо је то тако било и у рату у БиХ и бившој Југославији. Фирму *Ruder&Fin* ангажовали су Муслимани и Хрвати (а, касније и сепаратисти са Косова) да за њихове сецесионистичке и сепаратистичке циљеве, а против Срба, организује политички маркетинг управо зато што се на рат

⁵ М. Milutinović, *Rat je počeo rečima (Bosna i Hercegovina devedesetih)*, Banja Luka, „NUBL“, 2010, стр. 372.

може утицати и рат добро продати и наплатити. Директор ове фирме Џејмс Харф је децидан када је рекао да „наш посао није да правимо информације“, већ „да убрзамо циркулацију информација које су за нас повољне и да их усмјеримо ка брижљиво одабраном циљу“.⁶

Који је то био „брижљиво одабрани циљ“?

Управо, тај „брижљиво одабрани циљ“, истиче Харф, односи се на то „што смо придобили јеврејско јавно мњење. Та игра је била јако деликатна и, са те стране, ово питање је укључивало велику опасност зато што је предсједник Туђман био толико непромишљен у својој књизи *Vespuća povijesne zbiljnosti*. Због тог текста могао је бити окривљен за антисемитизам. Ништа боље није било ни на босанској страни, гдје се предсједник Изетбеговић у својој *Исламској декларацији*, објављеној 1970. године, сувише залагао за муслиманску фундаменталистичку државу (у Босни). Поред тога, прошлост Хрватске и Босне била је обиљежена врло реалним и суровим антисемитизмом. Неколико десетина хиљада Јевреја нестало је у хрватским логорима. Било је много разлога што су јеврејски интелектуалци и организације били непријатељски расположени према Хрватима и Босанцима. Пред нама је био изазов да постигнемо да се ситуација преокрене и успјели смо у томе између 2. и 5. августа 1992. године када је *The New York Newsday* објавио носећи чланак о (српским) логорима. Ухватили смо се за то и позвали три велике јеврејске организације... Предложили смо им да штампају оглас у *The New York Times* и организују протест испред зграде УН. То је заиста упалило: ангажовање јеврејске организације на страни Босанаца (босанских муслимана) била је партија супер-покера. Одмах послје тога успјели смо да у јавном мњењу Србе доведемо у везу са нацистима. Било је то сложено питање. Нико није могао схватити о чему се ради у (бившој) Југославији. Искрено говорећи, могу вам рећи да се већина Американаца питала у коју афричку земљу да смјесте Босну. Једним јединим ударцем успјели смо да понудимо једноставну причу, причу о добрим и лошим момцима. Знали смо да на том плану треба да играмо игру. И, побиједили смо, тако што смо циљали у јеврејско јавно мњење, у праву мету. То се није

6 М. Brkić, *Blokirana istina*, Beograd, 1995, стр. 203.

догодило много прије него што је дошло до јасне промјене у писању штампе, пошто су се појавили емоционални изрази као што су етничко чишћење и концентрациони логори, који су подсјећали на нацистичку Њемачку и гасне коморе у Аушвицу. Емотивни набој је био тако снажан да му се нико није могао супротставити, а да не буде оптужен за ревизионизам“.⁷

Била је то невјероватна, али веома ефектна, на гебелсовски начин, изрежирана и изведена манипулација! И, наравно, - подвала. Пропагандни успјех фирме *Ruder&Fin* је могао бити остварен само зато што су то хтјеле моћне силе Запада.

Да би остварила успјех, фирма *Ruder&Fin* је остваривала бројне контакте са сенаторима и „медијским посленицима“, организовала брифинге и едукације водећих америчких новинара, дипломата и политичких функционера.

Пропагандне активности су се водиле на три подручја – Босне, Косова и Хрватске. И то с циљем „подржавања Клинтонове администрације (на изборима у новембру 1992. године) да реализује снажнију америчку улогу у балканској кризи“. Директор фирме Џејмс Харф истицао је како његову фирму не интересује етичност, већ комерцијализација и новац: „Ми смо професионалци. Имали смо посао који је требало урадити и ми смо то и учинили. Нисмо плаћени да моралишемо“.⁸

Према томе, у складу са неолибералним тржишним принципима, етика није важна, важан је - бизнис.

С обзиром да су Срби унапријед били оптужени, започела је и пропаганда о *колективној одговорности Срба*. У рату у бившој Босни и Херцеговини Срби су из Републике Српске а priori стигматизовани и проглашавани „балканским варварима“. У пропагандном „семантичком империјализму“ Срби су представљани као незрела дјеца којима је потребан – „старатељ“. Медијска представа о рату у бившој БиХ и бившој Југославији, имала је за циљ „сатанизацију“ Срба гдје су Срби приказивани као „варвари“ а припадници других народа, који су са њима били у рату, као „жртве“.

7 Б. Ковачевић, *Медијски рат и геноцид*, Бања Лука, „Глас Српски“, 1996, стр. 109-111.

8 В. Илић, *Familija: medijski poredak novoga sveta*, Београд, „Konras“, 2002, стр. 248-252.

Као империјална сила САД су такав стереотип о Србима пренијеле на своје сателите како би се америчко империјално поимање новинарства проширило по цијелом свијету.

Када је 1999. године, без одлуке Савјета безбједности, НАТО започео рат против СР Југославије, све су информације које су долазиле „од друге стране“ биле цензурисане. „Све информације о рату НАТО против Југославије које до нас стижу, морају прво да прођу цензуру алијансе“, изјавио је Франц Бауер, тадашњи уредник недјелника Тренд и функционер организације *Reporters Without Borders*, организације која се, како су они за себе говорили, бори за слободу медија у оним земљама у којима она не постоји. Међутим, десило се да и „код куће“ није могуће слободно информисање. „Слободно информисање је немогуће“, изричит је Бауер, додајући да то исто важи и за Аустрију, која често „цијелом свијету држи лекције“. Као и у другим дијеловима свијета, тако су и у Аустрији издавачи и уредници медија веома дисциплиновано и кооперативно прихватили упутства о пропагандном рату. А, што је најгоре, тих чињеница су свјесни и гледаоци и читаоци, али се нису превише бунили. И управо то показује сву фарсу и лаж у вези са причом о „независним“ и „слободним медијима“, као и о „слободи медија“ на Западу. А, докле иде та политика полтронства и подаништва „Великом Брату“, показивао је и захтјев *Neue Kronen zeitung* фоторепортерима и камерманима на Косову да више не сликају и не снимају „сваки погођени трактор“ и „колатералне грешке“ јер то помаже српску пропаганду. „Још неколико оваквих слика и НАТО ће изгубити пропагандни рат“, изјавио је тада репортер Аустријске радио телевизије у тренуцима када су „хуманитарни“ бомбардери из ваздуха бацали смртоносне и еколошки загађујуће и контаминиране „тепих-бомбе“.

Тиме се показује да пропагандисти на свијет гледају из перспективе *моралног релативизма*.

У рату у бившој Југославији и Босни и Херцеговини, а и послје њих, медији су одиграли срамну и неморалну улогу ширећи лаж и пропагандне стереотипе мржње. Да није било медија, а и оних који их користе да би остварили профит, као и стратешке геополитичке интересе, не би се ни ратовало, расељавало, гинуло, умирало, оболјавело и патило.

У односу у којем су информације и медији постали директно зависни од војних и политичких центара моћи, телевизија постаје средством *семантичког терора* и „прања мозга“, средством ширења лажи и подвала, тако што: препарира информације и манипулише придајући значај маргиналним и мање битним проблемима, не допушта развој Истине и критичког мишљења, већ проводи апологију субјекта моћи тако што се контролом медија утиче на домаће и свјетско „јавно мњење“, укида јавност и аутономију јавног мњења, фабрикујући га и манипулишући њиме. Под утицајем влада, разних пропагандних агенција и медија, а у не знању, неинформисаности и дезинформисаности, људи на Западу, али и у многим другим земљама, прихватају лажне информације као истините.

Дакле, посебну улогу у ширењу доктринарног језика као семантичког терора у пропагандним лажима имају медији.

Навешћемо неке примјере семантичког терора које даје Ноам Чомски, теоретичар који се овим феноменом манипулативности озбиљно бави.

Као први примјер наводи – *демократију*. Истиче да је друштво демократско у мјери у којој народ може значајно учествовати у обављању друштвених функција и улога. Међутим, дискурзивна анализа показује да је доктринарни концепт демократије другачији и према њему је демократски систем онај систем у којем одлуке доноси бизнис и његова елита. Други примјер се односи на *слободно предузетништво* које није слободно, него се односи на друштвено финансирање приватног бизниса и државни интервенционизам очувања државе најбогатијих. Чомски децидно напомиње да било која фраза која садржи ријеч „слободан“ у суштини има супротно значење. Трећи примјер се односи на *одбрану агресије* која заправо значи – агресију. Четврти примјер се односи на мировни процес за којег Чомски истиче да само наивни људи могу мислити да је стварно ријеч о постизању мира. Не, тамо гдје Американци говоре о „мировном процесу“, ради се о америчком блокирању међународног настојања да се постигне мир. Такав „мировни процес“ подразумијева америчку иницијативу једностраног споразума по америчкој мјери.⁹

⁹ Н. Чомски, *Шта то (у ствари) хоће Америка*, Београд, „Институт за политичке студије“, 1999.

Показује се да „доктринарни језик“ и „семантички терор“ представљају „терор“ поруке, простор језичког скривања, лажи и подвала масовно присутних у пропаганди и медијима на Западу. У својој манипулативној пропаганди медији се користе неким темељним појмовима, као што су „приватизација“, „слободно тржиште“, „либерални капитализам“, „конкуренција“, „дерегулација“, „демократија“, „структурално прилагођавање“, које убацује у матрицу друштвене свијести са циљем омогућавања функционисања глобалног експлоататорског и неоимперијалног капиталистичког система.

Поред медијског рата - у којем је намјерно искривљавана слика у свјетском јавном мњењу, а којем су се Срби невјешто супротстављали - према Србима су вођене и друге врсте ратова: економски, психолошки, еколошки, дипломатски и политички рат, манифестован у чињеници да се Србима онемогућавала било каква политичка комуникација у свијету и учешће у разним „форумима“.

Економски рат, односно санкције које су уведене 1991. године, произвеле су огромне штете у привреди и економији. Посебан рат је вођен и на интелектуалном подручју, тако што се придобијао одређени круг интелектуалаца, новинара и умјетника који су позивали на дезертерство и бомбардовање.

Када америчка пропаганда представља бомбардовање као „хуманитарни напор“, то је манипулативни семантички поступак који не показује то да је бомбардовање погоршало хуманитарну катастрофу.

Главнокомандујући НАТО снага, генерал Весли Кларк је рекао да је било очекивано да ће Србија реаговати прогоном у великом броју, што се ипак није догодило. Бомбардовање је само довело до још веће хуманитарне катастрофе на Косову. Али, „знамо да америчку владу није брига за хуманитарне катастрофе, једнако као ни већину људи у Америци који се овом работом баве. То ћете лако схватити ако погледате недалеко одатле, у Турску – где свесрдно подржавају још горе злочине и не предузимају ништа да ту подршку спрече. Престаните да шаљете млазне ловце, напалм и противвјешадијско наоружање. Биће сасвим довољно“.¹⁰

10 N. Čomski, *Jugoslavija: mir, rat i raspad*, Beograd, „Samizdat“, 2018, стр. 107

У складу са веома израженим концептом „семантичког терора“, чија је суштина лаж, манипулација и обмана, многи неће говорити о *америчком империјализму*, већ о *америчком вођству* с обзиром на „привлачност“ *америчког стила живота, демократији и технолошким предностима*.

Тако ће се свјесно америчка војна надмоћ камуфлирати и лажно представљати као да је ријеч о „добровољном прихватању америчког вођства“. Истичући да су САД „мирољубива нација“, Буш је развијао доктрину „превентивног ратовања“. Управо, овакав „доктринарни“ говор, „семантички терор“ и лаж представљају основу бројног америчког ратовања са многим земљама од 1945. године.

ХУМАНИТАРНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

Шта се подразумејева под појмом „хуманитарних интервенција“?

Прије него што наведемо одредбу „хуманитарне интервенције“, наведемо члан 2, тачке 4 Повеље ОУН гдје пише: „Чланови се у својим међународним односима суздржавају од пријетње силом или употребе силе које су уперене против територијалне цјеловитости или политичке независности било које државе, или су на било који начин неспојиве с циљевима Уједињених народа“ (*Повеља Уједињених народа*).

Из наведеног схватања произлази да је нелегална било каква интервенција која угрожава национални суверенитет државе. И, без обзира на то, апологете разумију хуманитарне интервенције као изузетак од принципа неинтервенције, а који се темељи на принципу суверености држава установљених Вестфалским документом (1648).

Провођење интервенције или започињање рата пропагандно се настоји оправдати „етичким“ и „хуманитарним“ разлозима.

Џорџ Буш је 20. септембра 2001. године поставио питање: „зашто нас мрзе“?

Иако није дао озбиљан одговор на своје постављено питање, ипак широм свијета постоји снажно антиамеричко расположење.¹¹

Наравно, то антиамеричко расположење је производ синдрома наметања „*our way of life*“ (нашег начина живота), преосталом *остатку свијета*, а којег Американци под све мање привлачном флоскулом оправдавају као начин ширења и успостављања „демократије“ и „људских права“.

На тај начин се политички, економски, социјални и војни катастрофизми издижу на ниво *етичке вриједности*, мада се, у његовој позадини, налазе морални релативизам, па и нихилизам.

Оправдање ратова из „хуманитарних“ и „етичких“ разлога не представља некакав ексклузивитет нашег (пост) модерног доба. У историји се оно дешавало позивањем на одређене вриједности: „Божанске“, „Цивилизацијске“, на нешто што је „Добро“, „Прогресивно“, „Праведно“, „Правилно“, „Нормално“, „Исправно“, „Цивилизовано“, „Хумано“ у односу на оно што је „зло“, „неправедно“, „непрогресивно“, „неисправно“, „неправилно“, „ненормално“, „нецивилизовано“, „нехумано“, итд.

Дакле, „ми“ смо против „њих“; или: „ми смо најправеднији“, а они то нису.

Историја људског друштва је историја супрематизама. Нису постојала друштва у којима неке идеје, а затим идеологије и филозофске концепције, нису људе и друштвене групе међусобно одвајале, подвајале и антагонизирале.

Идеје су оправдавале племенске подјеле, робовласничку подјелу на робове и робовласнике истицавши да је то „природно“ и „нормално“, и на исти начин су оправдавале подређени положај једних у односу на експлоатацију и супремацију других у феудализму и капитализму. Идеје, идеологије и филозофије супремације моћи задржале су се и данас и, у нашем примјеру, представљају основу етичког оправдања извођења „хуманитарних интервенција“ и ратовања.

11 F. Furedi, *Poziv na teror: rastuće carstvo nepoznatog*, Zagreb, „Naklada LJEVAK“, 2009, стр. 11.

Они који оправдавају извођење хуманитарних интервенција истичу да је то зато што држава угрожава људска права, а та њена активност узнемирава савјест човјечанства.

Ерик Хобсбаум говори о постојању три разлога за извођење оружане „хуманитарне интервенције“. Прва претпоставка се односи на постојање „неподношљиве ситуације“, на примјер, масакра или геноцида; друга се односи на непостојање „ни једног другог начина“ да се ријешу проблем, и трећа, на то да је „корист од тога очигледно већа од цене“.¹²

Наравно, питања која се постављају односе се на то: ко у сложеној интересној геополитичкој интеракцији односа може да одреди тачност постојања „неподношљиве ситуације“, да истакне да не постоји „ни један други начин“ и да је „корист“ од извођења „хуманитарне интервенције“ заиста „већа од цијене“?

Концепт „хуманитарне интервенције“ води своје поријекло од концепције „*bellum iustum*“ или „праведног рата“ а ова, опет, води своје поријекло из библијских времена и старих империјалних претензија, а задржана је и до данашњих дана.

Након Заливског рата концепт „*bellum iustum*“, поново задобија средишње мјесто у политичким расправама, а темељи се на ставу да, уколико је држава суочена са неком агресијом која би угрозила њен територијални интегритет или политичку независност, „она има *jus ad bellum* (право да зарати)“. Овај традиционални концепт „праведног рата“ заправо представља „банализацију рата“ и слављење рата као „етичког средства“ којег „модерна политичка мисао и међународна заједница националних држава одлучно одбацују“.¹³

Да би се неки рат водио, мора се пропагандно оправдати „етичким“ и „хуманитарним“ разлозима. Дио „међународне заједнице“, оне моћне и неоимперијално оријентисане, прихвата концепт „*bellum iustum*“, односно вођења ратова из „етичких“ и „хуманитарних“ разлога.

12 Е. Hobsbaum, *Globalizacija, demokratija i totalitarizam*, Beograd, „Arhipelag“, 2008, стр. 13.

13 М. Hardt, А. Negri, *Imperij*, Zagreb, „Multimedijalni institut Arkzin“, 2003, стр. 24.

Када се изабере циљ, онда вриједи она порука коју је заговарао Макијавели *finis sancificat media*. Управо, америчка политичка историја пружа одређене илустрације о унапријед таргетованим „хуманитарним интервенцијама“.

Својевремено је амерички предсједник Теодор Рузвелт, говорећи о хуманитарним етичким мотивима рата, а у поводу освајања Запада и уништавања старосједилачког становништва, рекао: „Од свих ратова, најправичнији је рат са дивљацима“ над којима се успоставља власт „доминантних свјетских раса“. Када су остварили тај „најправичнији“ рат над Индијанцима, из тих „хуманитарних мотива“ САД су отишле даље. Извели су, „у интересу цивилизације, човјечанства и слободе“, интервенцију на Куби 1898. године. Када је у хаванској луци експлодирао амерички брод Мејн, Шпанци су одбацивали монтирану оптужбу и предлагали независну комисију која би истражила праве узроке експлозије, међутим, „Американцима није било ни на крај памети да пропусте шансу“ и - рат је отпочео.¹⁴

И предсједник Мекинл је оправдао амерички империјализам етичким разлозима.

Своју милитантност исказао је на слиједећи начин: „Латили смо се оружја само слушајући налоге човечности и ради испуњавања високих општих и моралних обавеза“. Затим је слиједило освајање Филипина што ће амерички предсједник опет оправдати из „етичких“ и „цивилизацијских“ разлога: „Ми испуњавамо више моралне обавезе, које су нам припале и за које није потребан било чији пристанак. Ми испуњавамо своју дужност према њима, пошто нас је Бог просветлио да видимо своју дужност, уз пристанак наше сопствене савести, уз одобрење цивилизације“.¹⁵ Анексију Филипина предсједник Мекинли је оправдавао Божјом Провидношћу: „Ноћима сам ходао Бијелом кућом, све до ситних јутарњих сати; и не стидим се пред вама признати... не једанпут сам падао на кољена и молио Свемогућег Бога да ми просвијетли ум и покаже ми пут. И једне ноћи... ми је синило... (1) да их не можемо вратити Шпањолској... (2) да их не можемо уступити Француској и Њемачкој – нашим трговачким такмацима на Оријенту... (3) да

¹⁴ S. Reljić, *Odumiranje slobodnih medija*, Beograd, „Službeni glasnik“, 2011, стр. 64.

¹⁵ N. Čomski, N. (2000). *Novi militaristički humanizam: Lekcije sa Kosova*, Beograd, „Plato“, стр. 100, 101.

их не можемо препустити самима себи – били су неспремни за управљање самима собом... (4) да нам не преостаје ништа друго него узети их све и образовати, подићи их, цивилизовати и покрстити их и уз помоћ Божју учинити за њих све најбоље што можемо, јер су Филипинци људи као и ми, и јер је Крист умро за њих као и за нас“.¹⁶

И предсједник Џорџ Буш је говорио о Сједињеним Америчким Државама као својеврсном Месији.

У свом говору од 13. априла 2014. године Буш је изјавио: „Ми нисмо империјална велесила, ми смо велесила која ослобађа народе“. У говору 6. новембра 2003. године предсједник Буш је за америчку универзалну цивилизирајућу мисију рекао: „Сједињене Државе су прихватиле нову политику на Блиском истоку, напредну стратегију слободе... Успостава слободног Ирака у средишту Блиског истока бит ће развође у свјетској демократској револуцији... ширење слободе зов је нашег времена; то је зов наше земље... Ми вјерујемо да сва природа тежи слободи; ми вјерујемо да се повијест креће према слободи. Ми такођер вјерујемо да слобода – она слобода до које је нама посебно стало – није намијењена само нама, него да на њу има право цијело човјечанство те да ју је оно способно и остварити“. Свој месијански став Буш је изнио и у говору у септембру 2004. године, рекавши: „Прича о Америци прича је о слободи која се све више шири; то је прича о кругу који непрекидно бива све већи како би досегнуо још даље и обухватио још више. Ми смо и данас одани истим оним начелима којима смо били одани у почелима стварања наше нације: у свијету у којему живимо, а и код куће, проширит ћемо границе слободе... Настојимо промицати слободу у ширем подручју Блиског истока, јер она јамчи будућност, наду и мир којима сви ми тежимо... Слобода је у офанзиви. Ја вјерујем у преображаватељску моћ слободе: америчку моћ најпапетније ћемо искористити будемо ли промицали слободу“. Као што многи Американци не виде противријечност између циљева глобалне демократизације и средстава са којима се САД при том служе, тако ни предсједник Буш не види разлику између алтруизма и милитантног милитаризма.

16 N. Ferguson, *Kolos – uspon i pad američkog imperija*, Zagreb, „Profil Multimedia“, 2011, стр. 118.

Проблем је у томе што је Бушов „универзални“ појам слободе, којем теже сви људи, сличан викторијанском појму и идеалу „цивилизације“. Наиме, у америчком пропагандном семантичком дискурсу „слобода“ подразумијева амерички модел „демократије“ и капитализма а „стварање нација“ у ствари значи пресликавање америчког државног уређења и изградњу институција које су исте или сличне америчким институцијама и које одговарају америчком начину живота. Па, ипак, наметање „слободе“ доводи у питање слободу, тако да се може рећи да између викторијанског ширење „цивилизације“ уз помоћ митраљеза и натовског увођења „демократије“ помоћу тенкова, нема битне разлике.¹⁷

Намећући своје геополитичке интересе као „универзалне вриједности“ Запад ће монтирани случај *Рачак* 15. јануара 1999. године искористити као разлог за бомбардовање Савезне Републике Југославије од стране НАТО алијансе.

Косовски Албанци су увидјели да се распадом бивше Југославије, и стварањем нових граница, рађа шанса за отцјепљење од Србије, што она то нипошто није допуштала. Да би, уз помоћ „међународне заједнице“ настојали да остваре свој циљ, косовски Албанци су формирали герилску војску Косова (ОВК – УЧК) чији је циљ био „да спроведе етничко чишћење и издејствује отцепљење од Србије“. У том смислу је „међународна заједница“ подржала ОВК и њихове злочине није осуђивала. „Тако је настала веома искривљена слика: Србима је, као што је то већ био случај, приписана сва кривица, иако су обе стране подстицале спиралу насиља“. Мали број људи је био свјестан „да су САД и намерно суделовале у оснивању ОВК и тиме закулисно покренуле спиралу насиља“. Годину дана прије бомбардовања СР Југославије су „Јединице за специјалне операције“ (*Special Operation Forces*) обучавале ОВК војним тактикама и ратовању против Срба, помажући им опремом са савременим оружјем.¹⁸

Иако није тачно, ипак је званично образложење за покретање ваздушних напада на Савезну Републику

17 N. Ferguson, *Kolos – uspon i pad američkog imperija*, Zagreb, „Profil Multimedia“, 2011, стр. 11, 12, 13.

18 D. Ganzer, D. *Protivzakoniti ratovi: kako zemlje NATO-a podrivaju Ujedinjene nacije: hronika koja počinje od Kube i završava sa Sirijom*, Beograd, „Laguna“, 2018, стр. 241-242.

Југославију од стране САД и њених савезника у НАТО-у, било спречавање тешких и систематских повреда људских права и хуманитарне катастрофе на Косову и Метохији. Истицало се да су сви претходни напори да се сукоб ријеши мирним путем били узалудни. Послије неуспјеха преговора у Рамбујеу 1999. године, а заправо постављања ултиматума српској страни и његовог одбијања, започела је војна интервенција. Као повод искориштен је монтирани случај у селу Рачак. Американци су тврдили да је у питању масакр над цивилима који је починила српска страна, али се касније испоставило да то није истина, односно да је ријеч о убијеним терористима паравојне јединице ОВК које су Албанци пресвукли у цивилну одјећу, након чега је Вилијам Вокер, као предсједник верификационе комисије ОЕБС-а, оптужио Србе за масакр. Такођер, Вокер је касније, говорећи на свечаности поводом оснивања *Алијансе за будућност Косова* Рамуша Харадинаја, најавио стварање Велике Албаније.

Ништа то није било ново, јер се сценарио подметања догодио и раније 1995. године у Босни и Херцеговини, у Сарајеву, у улици Васе Мискина 27. маја 1992. године и на пијаци Маркале 5. фебруара 1994. и 27. августа 1995. године. Муслиманска влада је инсценирала масовна убиства сопственог народа како би се Срби оптужили и наметнуле им се *санкције*. Тадашњи генерал Мајкл Роуз је знао да је граната на пијаци Маркале дошла са муслиманске стране, али није реаговао. Генерални секретар УН Бутрос Гали је имао извјештај експерата УН о подвали бошњачке стране, али га није изнио на сједници Савјета безбједности. Оптужени су Срби, свјетско јавно мњење је обмануто, а санкције уведене. Само четири године касније, слична подвала била је позната под називом – *Рачак*. И, послије те подвале – бомбардовање Србије (СР Југославије).¹⁹

19 Професорица Пирко Турпеинен, некадашња посланица финског парламента, али и стручни сарадник у Комисији за испитивање тортуре и кршења људских права Савјета Европе, изјавила је да је геноцид извршен над Србима. „Над Србима је током прошлог века извршен геноцид, а лажне оптужбе да сте чинили злочине у време распада Југославије део су кампање великих сила како би оправдале своје освајачке циљеве“. Постала је позната по подршци генералу Ратку Младићу, о чему је написала и књигу, а припрема нову студију о догађајима који су обиљежили распад СФРЈ, а међу њима случај Рачак, који је био и повод за агресију НАТО на Србију, добио посебно мјесто. О случају Рачак, Турпеинен је рекла да је он веома важан зато што је у питању била провокација да би бомбардовали Србију. „Али то је била само једна у низу провокација над вашим народом. Зато ће моја следећа књига бити историја

Због пропагандног семантичког дискурса о „моралној обавези“, „етичким разлозима“ и „Божјој вољи“, оправдавају се бројни ратови, проводе бомбардовања и чини масовни геноцид.

Бомбардовање СР Југославије 1999. године је амерички генерал Весли Кларк упоредио са „божјом руком“. Бивши министар иностраних послова САД, Џејмс Бејкер, је рекао „да се САД и НАТО боре против непријатеља цивилизације и хуманости“, што је значило да су амерички интереси детерминисани човекољубљем и цивилизацијском дужношћу према човјечанству. Полазећи од свог узвишеног „етичког теоцентризма“ Запад се понаша као некакав *Deus Absconditus* „мислећи“ да има „божији мандат“ и, како је говорио Рузвелт, „дужност да уреди слабе и хаотичне народе“. Полазећи од оваквих нарцисоидних убјеђења и „етичког теоцентризма“ Западњаци ће мислити да им је „повјерено укупно човјечанство“ над којем има „моралну надмоћ“.²⁰

Понашајући се као некакав *Deus Absconditus* Запад показује и лицемјерност своје политикологије.

Лицемјерност Западњачке, прије свега америчке, политикологије, је присутна у дискурсу о рату Америке против *rest of the world*. У том смислу Дејвид Кенеди истиче: „Ратови мога доба и моје земље, Америке `послијератне` половине стољећа, врло су разноврсни. Водили смо Хладни рат, водимо

холокауста и геноцида над Србима, како током Другог светског рата, тако и у време ратова деведесетих и НАТО окупације Косова“. На питање до ког закључка је дошли истражујући овај случај, она је одговорила: „Медицинске чињенице и подаци о полицијској акцији у покушају да избаци терористе из села, никада нису били скривани, већ транспарентни. Уосталом, у то су могле да се увере бројне ТВ екипе, посматрачи ОЕБС-а... Сви су били присутни тако што их је управо српска полиција позвала да се својим очима увере у оно што се одиграло у Рачку, 15. јануара 1999“. Турпеинен истиче да су САД и Њемачка, заједно са другим земљама НАТО, планирале окупацију читаве Југославије. „То недвосмислено показује и Анекс Б Споразума из Рамбујеа... Подсетићу да су земље, чланице НАТО, претходно економским санкцијама већ уцењивале Југославију и те уцене су трајале од 1992. Међутим, земља је опстајала. Зато државе НАТО нису више виделе алтернативу свом плану, осим да физички освоје простор бомбардовањем. САД су хтеле да направе војну базу на Косову и то су и урадиле“. Истиче да пропаганда доминира западним земљама, те да има пуно научних доказа и књига које преносе истину, међутим, преовлађује пропаганда медија НАТО, која је стигла и у филмску индустрију, литературу и спорт. Сматра да је Србима потребно да се чује њихова страна, кроз филмове попут оног о Јасеновцу, или наступа угледних личности, као што је нобеловац Петер Хандке. [*Finska političarka uzdrmala region: Genocid je izvršen nad Srbima*; <https://bigportal.ba/finska-politickarka-uzdrmala-region-genocid-je-izvršen-nad-srbima/> (24.12.2019)].

20 D. R. Simić, *Poredak sveta*, Beograd, 1999, стр. 300.

постколонијалне ратове против, примјерице, `сиромаштва` и `дрогe`. Наша војска интервенира овдје и ондје из разних хуманитарних и стратешких разлога“.²¹

Иза дискурса о „етичности“, „хуманитарности“, „ширењу демократије“ и „људских права“, заправо стоји универзалистички и империјалистички мотив.

За Запад је карактеристично то да је његов однос према „Осталима“ *универзалистички* и *империјалистички*. Универзалистички, зато што се на Западу мисли да ће „остали“ прихватити његову модерност, либерализам и капитализам а, империјалистички, зато што је на Западу снажно изражено увјерење да Запад широм свијета мора ширити „демократију“ и капитализам, „па и силом, ако је потребно“.²²

Ширење универзалистичке и империјалистичке воље Запада „и силом“, осјетили су Република Српска и Република Српска Крајина 1995. и СР Југославија 1999. године, као и читав низ других држава и њихових народа, прије и послије тога.

Какве су посљедице „хуманитарних“ разлога, најбоље знају народи у преко 70 земаља у којима након Другог свјетског рата Западњаци, предвођени Американцима, воде разне ратове убијајући све оне који им се супротставе. Као што то, истовремено, добро на себи осјећају и Американци над којима институционална власт проводи „*friendly fascism*“ (Gross) оспоравајући им људска права, свакодневно их тероришући не само путем медија, него и свакодневним бруталним полицијским акцијама на улицама, државним праћењем и надзором, итд.

Иако собом носе насиље, убијање и геноцид, ипак су многи „интелектуалци“ присталице извођења „хуманитарних интервенција“ из „етичких“ разлога.

Вацлав Хавел истиче да рат против СР Југославије „ставља људска права изнад права државе. Савезна Република Југославија је била нападнута од стране алијансе без мандата УН. То се није догодило неодговорно, као акт агресије или из

21 D. Kennedy, *O ratu i pravu*, Zagreb, „Mate“, 2011, стр. 1.

22 B. Koch, C. Smith, *Samoubojstvo Zapada*, Zagreb, „Naklada LJEVAK“, 2007, стр. 187.

непоштовања међународног права. То се догодило, напротив, из поштовања права, у име права које долази изнад оног права којим се штити суверенитет државе. Алијанса је деловала на основу поштовања људских права“.²³

Тако мисли и Мајкл Волцер који се 1999. године залагао за бомбардовање Србије, а који је 17. јуна 2010. добио почасни докторат Ректората Универзитета у Београду (!?).

На питање „како коментаришете чињеницу да сте постали почасни доктор Универзитета у Београду?“, Волцер је одговорио: „Велика је част што сам позван, мада верујем да постоје људи који су изненађени одлуком да добијем то признање. У сваком случају сам захвалан на подршци коју сам добио од Универзитета у Београду и надам се да ће људи у Србији схватити да се аргументи о теорији праведног ратовања коју заговарам, не односе само на Србију него на све конфликте у свету“. Затим је услиједило питање: „Јесте ли били изненађени када сте добили позив из Београда?“ Волцер је одговорио: „Искрено, заиста сам био изненађен“. Опет, слиједи питање: „Зашто?“, а Волцер је одговорио: „Због тога што сам подржавао интервенцију НАТО-а у решавању косовске кризе 1999. године. Очекивао сам да ће бити јако тешко да ми се додели овакво признање с обзиром на мој став о решењу кризе на Косову“. На питање: „Због чега сте подржали интервенцију НАТО-а?“, Волцер је неодређено одговорио: „Да не буде неспоразума: ја сам подржавао хуманитарну интервенцију на Косову, али се лично нисам слагао са идејом ваздушних удара коју је пропагирао тадашњи председник САД Бил Клинтон, већ сам био за то да НАТО трупе започну копнену интервенцију с којом би, верујем, било много мање жртава с обе стране“. Ипак, слиједило је поновно питање: „Нисте одговорили због чега сте подржавали ту интервенцију?“, а Волцер је одговорио: „Подржавао сам је на исти начин на који сам подржао и акције против вијетнамског мешања у Камбоџи, Индије у Пакистану, Танзаније у Уганди и збацивање диктаторског режима Иди Амина. Верујем да се проблеми морају решавати пре него што дође до масовних убистава“. На питање: „Од НАТО бомбардовања је прошло 11 година. Да ли сте променили

23 V. Havel, "Kosovo and the End of Nation-State", *New York Review of Books*, 10 June, 1999, p. 6.

мишљење?“, Волцер је рекао: „Нисам променио мишљење када је реч о хуманитарној интервенцији, али сам у овом периоду схватио колико је проблем Косова комплексна прича. Па сада су Срби на Косову у проблему, они су сада угрожени, што ипак није био случај 1999. године“. Новинар је додао: „Део српске јавности сматра да сте Ви заправо били главни идеолог НАТО бомбардовања?“, а Волцер је одговорио; „Ти који тако размишљају би прво требали да прочитају текстове које сам објавио. А поводом интервенције на Косову сам објавио само један чланак у коме, да поновим, критикујем бомбардовање, али одобравам копнени улазак на Косово. То је све“.²⁴

Као теоретичар „политичке етике“ Волцер се кроз историју ратовања бави моралним аспектима ратовања и ратних злочина.

Волцер децидно истиче да принцип, према којем државе не би требало уопште да се мијешају у унутрашње ствари других држава, произлази из легалистичке парадигме, али да појмови о „слободи“ и „животу“ ипак чине ту парадигму потпуно неприхватљивом. Интервенцију не дефинише као „злочиначку активност“ и, мада практично извођење интервенције често угрожава територијални интегритет државе, па и њену независност, ипак „она понекад може да буде оправдана“. Према Волцеровом мишљењу, „хуманитарне интервенције“ су у ствари „етички неопходне“. У тексту под називом *Политика и морал на Косову*, Волцер каже: „Док ово пишем, НАТО бомбардовање Југославије се наставља, а наставља се и српско уништавање косоварског друштва. Да, српски поход морао је бити планиран пре него што је бомбардовање почело, логистички покрети четрдесет хиљада војника су неизмерно сложени. У неким деловима Косова сурова реалност етничког чишћења већ је била видљива пре него што је донета одлука да се Срби гађају ракетама и паметним бомбама. Ако се узме у обзир српски досије из Босне, мобилизација војника на граници са Косовом, избеглице које су већ на путу, војна интервенција ми изгледа као потпуно оправдана, чак обавезна“. Волцер истиче да су се акције „хуманитарне интервенције“ доста злоупотребљавале, али да су оне „етички неопходне“

24 Ђ. Barović, *Volcer: Podrżao sam napad na Srbiju*, 2010; На сајту: <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/61436/Volcer-Podrżao-sam--napad-na-Srbiju> Очитано: 10.05.2017.

онда „кад год су свирепост и патња доведени до крајњих граница, и када се чини да локалне власти нису способне да их окончају... Да, норма каже да не треба интервенисати у земљама других народа; норма је само – одређивање. Али не за ове људе, жртве тираније, идеолошког жара, етничке мржње, који својом судбином нимало не управљају, којима је хитно потребна помоћ споља“. Волцер поставља питање „шта ако је проблем унутрашњи, нехуманост локална и дубоко укореењена, ствар политичке културе, друштвених структура, историјских успомена, етничког страха, огорчености и мржње“? Он сматра да би брзо повлачење сила које интервенишу било вјероватно пропраћено поновним стварањем услова који су и довели до интервенције, и у том смислу као примјер наводи Босну и Херцеговину као примјер неефикасности Уједињених нација, при чему Србе одређује као мучитеље. Волцер прећуткује то да сукоби у Босни нису започели сами од себе, да су САД одиграле значајну улогу у изазивању рата, наводећи Алију Изетбеговића да повуче потпис којим је претходно прихватио Кутиљеров план и да је рат започео послје тога. Стање на Косову означио је као државни тероризам према сопственом народу, па је и НАТО интервенцију прогласио као оправдани „рат против тероризма”.²⁵

Волцер није искрен јер припада веома великој групи прагматичара „интелектуалаца“ који у једном случају нешто одређују као „државни тероризам“, а у другом не, као у случају, рецимо, турског државног терора над Курдима. Као што се Сједињене Државе нису супротстављале Турској, тако ни ови „интелектуалци“ мотивисани релативним стандардима „двојних аршина“, не критикује мјере турске владе као геноцидне.

И некадашњи генерални секретар Уједињених Нација Кофи Анан је подржао НАТО интервенцију на СР Југославију 1999. године иако је она била изведена без сагласности Савјета безбједности Уједињених Нација. Сматрао је да су ваздушни удари на Југославију неопходни како би се свијету показало да се неће толерисати земље које крше људска права, а које

25 M. Volzer, „Politika izbavljenja“, u: *Humanitarne vojne intervencije*, Beograd, Službeni Glasnik“, 2008, стр. 42, 50; Lj. Bogdanović, „Majkl Volcer, Ples sa vukovima“, *Pečat*, 23.06.2010; Na sajtu: <http://www.pecat.co.rs/2010/06/majkl-volcer-ples-sa-vukovima/> Očitano: 10.05.2017.

се скривају иза Повеље УН, која истиче значај државног суверенитета. За њега је заштита људских права ипак преча од државног суверенитета, те употреба војне силе од стране НАТО-а, може у одређеним случајевима бити оправдана и без одобрења Савјета безбједности. Тако је војна интервенција проведена уз његову сагласност, али не и сагласност и одобрење Савјета безбједности УН. Анан је сматрао да, када дипломатија није ефикасна, тада употреба силе може бити „леgitимна“ за постизање мира. Оправдавања војних интервенција бригом за људска права водила је покушајима да се редефинише сам концепт суверенитета. Кофи Анан уводи појам „индивидуалног суверенитета“ под којим подразумева „фундаменталну слободу сваког појединца“ гарантовану Повељом ОУН и међународним уговорима. Због „индивидуалног суверенитета“, мора суверенитет државе бити редефинисан: у времену глобализације и међународне сарадње, државе се виде као инструменти у служби народа, а не обрнуто. Свијет не може стајати по страни када се догађа масовно кршење људских права и мора у тим ситуацијама интервенисати. Анан каже да интервенција мора бити заснована на легитимним и универзалним принципима, који траже адаптацију постојећег међународног система.

У *Општој декларацији о правима човјека* (1948) су људска права и слободе одређени као неотуђиви. Државе су дужне да их поштују, а за њихово кориштење су предвиђене мјере међународне осуде као и казне од *ad hoc* судова, а од 2002. године и од Међународног кривичног суда. На тај начин *државна сувереност* није више недодирљива јер је држава међународно одговорна у заштити људских права. Умјесто државне суверености је *сувереност појединца* постала значајним критеријумом дефинисања друштвених и политичких појава.

Портпарол НАТО-а Џејми Шејн је у марту 1999. године говорио да „Србе треба спокојно бомбардовати, јер ће све брзо заборавити“. Двије деценије касније, на 20. годишњицу бомбардовања СР Југославије, Џејми Шејн је лицемјерно изјавио је да жали због „колатералне штете“, али да је бомбардовање било оправдано.

Генерални секретар НАТО Јенс Столтенберг сматра да је „бомбардовање било оправдано“, потребно и легитимно, јер је циљ био да се заустави војна акција и репресија против цивила на Косову, да се избјеглима омогући повратак, а хуманитарним организацијама приступ. Сматра да је КФОР помогао да се на Косову створи безбједно и сигурно окружење за све, и да је НАТО позитивна сила у стварању одрживог међународног поретка. Децидно, али лицемјерно, истиче да НАТО интервенција из 1999. године није била усмјерена против народа у Југославији већ да је њена улога била да заштити цивиле у ширем региону.

Као друштвени феномен, рат је фасцинирао многе књижевнике, пјеснике, глумце, нпр. Аполинера, Коктоа, Маринетија. Када је у питању однос према Србима, нису само политичари и медији, него су и интелектуалци ширили пропагандни говор мржње. За Кајзерлинга су Срби „примитивна раса ратника и разбојника“, за Гинтера Граса, који је такође подржао „хуманитарну интервенцију“ НАТО-а на Србију, „агресори су у првом реду Срби“ и „крајње је било вријеме да се Југославија нападне, надам се да није прекасно“. За Хабермаса је „оправдана НАТО агресија“; Сузан Сонтаг ће говорити о „праведним ратовима“, а Едгар Морен, Андре Гликсман, Анри Леви, и многи други интелектуалци, ће прихватити априорну пропагандну причу о „српској кривици“ и Србима као агресорима.

Поред ових, било је и других „интелектуалаца“ који су из различитих, а најчешће „етичких разлога“, инсистирали на бомбардовању Србије. За руског пјесника и Нобеловца Јосифа Бродског „Србија, несумњиви агресор, требало би да буде присиљена УН резолуцијом да сноси читав терет репарација“; „Срби су немилосрдни људи, спремни заклати ножем, што могу захвалити свом словенском поријеклу“, став је Франсоа Кремиоа, припадника снага француског СФОР-а. „Предлажем да се српској дјечи забрани у школама учење српске националне поезије“, изјавио је проф. др Ролф-Дитер Клуге, директор славистичког семинара Универзитета у Тибингену.

Бомбардовање је подржао и Срђа Поповић, адвокат и потписник захтјева свјетских интелектуалаца за бомбардовање,

који је за загребачки Глобус у октобру 1994. године изјавио: „Нема мира док Србија не буде војно поражена“. Пол Џексон, уредник листа „Калгари сан“ је децидно рекао: „Срби тргују људским органима својих жртава како би обезбедили новац за свој рат. Требало би да ђаволски бомбардујемо Београд“, а Питер Јустинов – „Срби су дводимензионалан народ са тежњом ка простаклуку... Животиње користе своје ресурсе знатно сређеније него ови наопаки створови, чија припадност људској раси је у великом закашњењу“.²⁶

Медијска пропаганда против српског народа није бирала средства како би се српски народ принудио на капитулацију и апсолутно потчинио господарима Новог свјетског поретка. Али, и поред тога, појављује се књиге које указују на медијску манипулацију и пропагандне фалсификате које су против Срба користили његови непријатељи.

Једна од таквих је књига Мишела Колона, *Poker menteur les grandes puissances la Yougoslavie et les prochaines guerres* (*Лажљиви покер – велике силе, Југославија и будући ратови*).

У књизи Колон пише о правилима пропагандне манипулације која је посебно долазила од стране режима Алије Изетбеговића у бившој Босни и Херцеговини:

1. *мит о Србима као освајачком народу* – је фалсификат којим се западној јавности сервирала стереотипна порука о Србима као примитивној, освајачкој и рушилачкој руљи, а Србији као држави која жели да покори мале, мирољубиве и незаштићене народе; ширећи мит о Србима као освајачима а муслиманима као жртвама, медији су спречавали јавно мњење да схвати шта се заправо дешавало;

2. *мит о српским злочинима – прикривати ратне злочине „наших пријатеља“*, правило је пропагандне поруке које је имало два основна циља, први, да се прикривају ратни злочини „пријатељске стране“ (бошњачке и хрватске) и, други, да се не објављују информације српских медија, односно да се оне игноришу и бојкотују; овакве изманипулисане ратне лажи и фалсификати су

26 V. Ilić, *Familija: medijski poredak novoga sveta*, Beograd, „Konras“, 2002, стр. 175-178.

вјешто пласирани како према српском народу, тако и према припадницима снага УН; на примјер, када су код Сарајева, 3. септембра 1992. године, ракете срушиле талијански хуманитарни авион Уједињених нација, одмах су средства информисања оптужила Србе, мада су УН утврдиле да иза тога стоји бошњачка војска, и афера се брзо заташкала, а санкције нису уведене Изетбеговићевом режиму;

3. мит о српској опсади Сарајева – приказати га као град жртву, односило се на то да су Срби медијски сатанизовани и оптужени као „давитељи Сарајева“, као што су били оптужени и за Дубровник чији је стари град под заштитом УНЕСКА; Сарајево је приказано као град патњи дјецe, старих и изнемоглих лица, а у овој србофобичној матрици емоционалног наратива, Срби приказивани као свирепи, окрутници и бездушници који блокадом и ратним разарањем увећавају патње цивилног становништва; иако је Сарајево био подијељен град у којем су биле и српске четврти које су бомбардовале муслиманске снаге убивши седам хиљада Срба, ипак је у бестијалној медијској пропаганди град Сарајево приказиван као „жртва“ којег Срби као нападачи из споља и иностранства опседају и „даве“; неки војни официри из Велике Британије и Сједињених Држава су истицали да Изетбеговићева влада сама изазива тешке патње свога народа којег држи као таоца, ипак та се чињеница није могла наћи у унапријед режираној медијској пропаганди; о монструозности ратне пропаганде Колон каже: „не ради се о опсади у правом смислу речи. Срби немају намеру да натерају град да се преда. И више од тога, само ако нису изазвани, не спречавају хуманитарне конвоје да уђу у град... Новинари имају склоност да забораве да велики део помоћи УН стиже било из саме Србије, било преко територија под контролом Срба... Док сам боравио у Сарајеву, све прекиде ватре прекршиле су владине снаге... Неке градске несреће наметнуте су актом сарајевске владе... Владици војници, на пример, бомбардовали су аеродром, главну тачку на коју је стизала међународна помоћ. Штампa и неке владе, укључујући

и владу САД, обично приписују те пуцње Србима. У том случају бомбардовање обично затвара аеродром на извесно време, због чега скачу цене на црном тржишту намирница које улазе у град путевима које контролишу заповедници бошњачке војске и владини званичници“;

4. *мит о величини и броју српских злочина – демонизација не смије имати везу са стварним чињеницама*, је мит који оптужује Србе за злочине гранатирања и рушења, на примјер Дубровника, са по 1.500 граната дневно, а да при том није објављена ни једна слика стварних рушевина; или, на примјер, бошњачка страна је приказивала своје људе „мршавим као костуре по српским концентрационим логорима“, мада се добро знало да се радило о болесним и неухрањеним особама, али то није сметало ратној пропаганди да Србе прикажу као „зле“, а Муслимане као „добре“ и да на тој пропагандној манипулацији као „истини“ траже подршку и помоћ са Запада;

5. *мит о српском злочинаштву – извршити дијабололизацију једног народа*, јесте настојање ратне пропаганде да се дијабололизација, демонизација и сатанизација српског народа прикаже „примјерима“ о „злочиначкој природи“ српског народа који је способан само да чини зло и које треба приказати као „ратне злочинце“ што је „хашка правда“ и учинила; „хашка правда“ је имала два циља: први, да се покаже да су Срби криви за распад СФРЈ и све оно што се догађало у рату након тога и, други, да се осуди цјелокупно војно, полицијско и политичко руководство Срба како би се Србима дало до знања да је сваки покушај супротстављања Новом Свјетском Поретку бесмислен и унапријед осуђен као пораз;

6. *мит о српској свирепости – или како један режим убија властити народ*; с обзиром да је вриједило убјеђење да Срби нису довољно „ефикасни и свирепи“, неопходно је било да режим Алије Изетбеговића медијску харангу и бестијалну пропаганду изрази гнусним актима насиља и злочина против сопственог народа а за које ће окривити Србе како би се задобила подршка међународног јавног мњења и међународне политике Запада; у том

смислу су бомбардовани цивили који су стајали у реду за хљеб пред једном сарајевском пекарном, подметнуте експлозије на гробљу, снајперски гађани цивили; па и масакр на Маркалама је изрежиран у том смислу да се придобију савезници за бомбардовање Срба; за све акције муслиманског режима против сопственог народа знале су владе Запада, али су то вјешто прикривале – „измишљања су, напомиње француски генерал Пјер Мари Галоа, била многобројна, од приче о експлозији у улици Васе Мискина, испред пекаре, затим афере на пијаци Маркале (атентат), зашта су погрешно оптужени Срби, заправо су у ствари, муслимани из Сарајева `гађали` сами себе (односно, мешовиту српско-муслиманску популацију), да би за тај одвратан злочин оптужили Србе. Створен је, такође, мит о опсади Сарајева од стране српске војске, тако да је `хуманитарни` Запад дошао на идеју да је апсолутно неопходно учинити нешто против те опсаде“.²⁷

Неки политичари и државници су се залагали за бомбардовање СР Југославије, да би касније изразили жаљење и скепсу о томе да ли је оно уопште било неопходно.

Без обзира на оптужбе против Срба, понекад се појаве и гледишта која говоре о истини у рату у бившој Југославији и бившој Босни и Херцеговини. Тако се истиче да је тешко оспорити кривицу Запада. Иако се својевремено залагао за бомбардовање Срба, бивши француски предсједник Митеран је 1991. године предлагао да се „признавање република насталих из бивше Југославије одложи док се на међународном нивоу не утврде права мањина“. Рећи ће „да је највећа грешка учињена неколико мјесеци касније под притиском догађаја. Признати независност и сувереност нових држава без добијања гаранција које сам ја захтијевао, значило је изложити се трагедијама које су касније услиједиле. Том питању су Заједница и Уједињене нације пришле на погрешан начин“. Лорд Овен је 1993. године захтијевао „интервенцију из ваздуха“ у Босни, касније и у Србији, да би последије рекао: „Запад сноси дио кривице због гупог признавања ривалских држава зачетих у расколу“. Амерички дипломата Сајрус Венс је био специјални изасланик

27 Lj. Despotović, Z. Jevtović, *Geopolitika medija*, Sremski Karlovci, „Kairos“, Novi Sad, „Kultura polisa“, 2019, стр. 159-167.

УН за Југославију, и након свега је изјавио: „Преурађено признање независности Словеније, Хрватске и Босне и Херцеговине од стране ЕЗ и САД довели су до рата који се води на просторима Југославије“. Предсједник Чешке Милош Земан је означио бомбардовање Југославије 1999. године као грешку и признао да се нерадо сјећа одлучивања чешке владе да одобри бомбардовање. Земан, који је зелено свјетло за бомбардовање СР Југославије дао као премијер тадашње чешке владе, подсјетио је да је Чешка покушавала да тражи савезнике у НАТО-у за дипломатско рјешење, али без успјеха, и да је тек касније Чешку подржала Грчка и предложиле су дипломатску иницијативу. Милош Земан је 1999. године као премијер чешке мањинске социјалдемократске владе упркос гласним протестима у својој партији одобрио бомбардовање Југославије и дао сагласност за прелијетање авиона НАТО снага преко Чешке, али је још тада упозоравао да се бомбардује због хуманитарне катастрофе косовских Албанаца а да би био апсурд када би бомбардовање водило ка отцјепљењу Косова од Србије. Земан је истицао да су га у вријеме бомбардовања савезници убјеђивали да ће бити бомбардовани искључиво војни циљеви у СРЈ. Тед Гален Карпентер, амерички стручњак за одбрану и спољну политику, у колумни за амерички *National Interest* рекао је да је интервенција НАТО-а на Косову била страшна грешка. Карпентер даље каже како је та интервенција трансформисала НАТО од одбрамбеног војног савеза у механизам за агресивне нападе на нације. Насилно отимање територије једне суверене државе створио је шаблон који забрињава у међународном систему након периода Хладног рата. Вашингтон и даље угрожава међународно право упркос Савјету безбједности УН. На крају су акције САД и њених савезника на Косову додатно затровале односе са Русијом. У сваком погледу, мисија САД на Косову била је контрапродуктивна. Први међународни судија на Косову и Метохији Кристер Карпхамар изјавио је да су Американци утицали на то да се злочини Албанаца на Косову и Метохији сакрију. Карпхамар, шведски судија који је био именован као први страни судија у јужној српској покрајини крајем 1999. године, недавно је у Шведској објавио књигу *Судија у земљи безакоња*, у којој је писао о својој каријери на Косову и Метохији од 1999. до 2011. године. Његова служба на Косову и Метохији у правосудном смислу је, како каже, била

саздана из низа мањих и већих катастрофа. Код најкрупнијих случајева покушаја процесуирања Албанаца за злочине, по правилу су се појављивали главни актери на Косову и Метохији - Американци који су утицали да се злочини сакрију, а убице пусте.

Рат у бившој Југославији је био посебан зато што се одигравао изван подручја територије НАТО-а (*out of area*), а на територији државе која није напала ни једну чланицу НАТО-а. Професор Вернер Руф је тада истакнуо да „такав развој НАТО-а нема баш никакве, али ни најмање везе са `одбраном`. Пре бисмо могли да кажемо да је на овај начин недвосмислено исказано ко кроји светски поредак“. У том смислу је и бивши њемачки канцелар Герхард Шредер признао да је својим одлукама Њемачка прекршила међународно право: „Када се поставило питање догађаја у Републици Југославији, рату на Косову, ми смо послали наше авионе, наша торнада ка Србији и заједно са НАТО-ом бомбардовали смо суверену државу иако за тако нешто нисмо имали дозволу Савета безбедности“.²⁸

Чланови „елите власти“ *новог свјетског поретка* оправдавали су „хуманитарне интервенције“ као значајне инструменте изградње тог „новог свјетског поретка“. Тако се „хуманитарним интервенцијама“ није само ограничавала сувереност држава, него се и доводио у питање сувереност у цјелини.

Они који изводе „хуманитарне интервенције“ не праве јасну границу између „хуманитарних интервенција“ и агресије, између „хуманитарних интервенција“ и државног терора, између „угрожавања националне безбједности“ и терора, између „националне безбједности“ и права. У том смислу „војни челници и државници често призивају националну сигурност како би одбацили правне границе допуштене силе“. А, „примијенити насиље значи призивати право, право које стоји иза рата, озакоњујући и допуштајући насиље“.²⁹

28 D. Ganzer, *Protivzakoniti ratovi: kako zemlje NATO-a podrivaju Ujedinjene nacije: hronika koja počinje od Kube i završava sa Sirijom*, Beograd, „Laguna“, 2018, стр. 260-261.

29 D. Kennedy, *O ratu i pravu*, Zagreb, „Mate“, стр. 33, 32.

За неке је „хуманитарна интервенција“ на Савезну Републику Југославију била нелегалан и нелегитиман чин, док је за друге била легалан и легитиман циљ.

Ноам Чомски је сматрао да су напади НАТО авијације и ратови које је изазвао Вашингтон били највећи терористички напади у људској историји. Аустријски писац Петер Хандке је још 1996. својим дјелом *Правда за Србију* покушао да убиједи Запад да ствари на Балкану нису црно-бијеле, али му то није успјело. Француски писац Патрик Бесон је такође био противник бомбардовања Србије. Контровверзни француски филозоф Данијел Шифер је био у Србији од почетка до краја бомбардовања. Руски режисер Никита Михалков је био против бомбардовања, као и грчки композитор Микис Теодоракис, који је 29. марта 1999. године српском народу послао поруку: „Желим да издржите и да побиједите, и да тако дате, као и у прошлости, још једну историјску лекцију кукавицама и убицама“. Британски писац и нобеловац Харолд Пинтер се снажно супротстављао спољној политици САД. Истицао је да је кориштење „хуманитарних обзира“ као оправдања бомбардовања лош виц, јер та акција демонстрира изузетно лицемерје САД и Британије... то је чист геноцид.

Оправдавана тиме да ће спријечити и зауставити етничко чишћење и „заштити“ људска права, “хуманитарна интервенција“ је остварила „ефекат бумеранга“: остварење етничког чишћења, односно остварење масовног егзодуса Срба и неалбанског живља са подручја Косова и Метохије.

Извођење интервенције НАТО-пакта против СР Југославије оправдано је етичким разлозима – етничким чишћењем, геноцидом и угрожавањем људских права и слобода албанске мањине. У чл. 5 Атлантске повеље, истиче се да НАТО војно-политички савез војно интервенише само у случају када је на неку чланицу савеза извршена агресија. Када је у питању СР Југославија, она није извршила агресију на било коју чланицу Савеза. Војна интервенција НАТО пакта је била остварена без одлуке УН и Савјета безбједности УН. Она је била – нелегална и не етична.

С обзиром да је војна интервенција била нелегална и, с обзиром да су Сједињене Америчке Државе подржавале

и пружале подршку ОВК, и „намерно јачале међуетничке напоне на Косову, можемо извести закључак да би амерички председник Бил Клинтон због противзаконитог напада НАТО-а на Србију 1999. године који је вођен без мандата Савета безбедности, заправо морао да одговара пред међународним кривичним судом УН у Хагу. И Герхард Шредер, Јошка Фишер и Рудолф Шарпинг би због злочина агресије требало да одговарају пред Међународним кривичним судом у Хагу. Међутим, није много вероватно да ће се то догодити. Јер и даље важи оно што је Смедли Батлер... објаснио још 1935. године: `Рат је превара. То је одувек било тако. Вероватно спада међу најстарије преваре, а уз то је свакако најуноснија и сасвим извесно најзлокобнија. Једина чије су размере међународне. И једина је чији се добитак мери у доларима, а губитак у људским животима`“.³⁰

Када је у питању бомбардовање СР Југославије од стране НАТО-а и Сједињених Америчких Држава, покушајмо да замислимо и другачији сценарио, на примјер, да је Југославија, без мандата Уједињених нација, бомбардовала Сједињене Америчке Државе и да је на Флориди направила војну базу са 5.000 војника. Јасно је да се то није догодило, али да јесте (!?) цијели свијет би се сасвим с правом успротивио томе. Тада би се САД жалиле Савјету безбједности УН и притисцима натјерали Југославију да затвори базу, повуче војску и плати ратну одштету. Али, све је било другачије у случају ширења „америчке империје“. НАТО и САД нису говориле о ширењу опсега војне моћи, ни о својим интересима већ, како је то рекао амерички председник Џорџ Буш, посјетивши Камп Бондстил 24. јула 2001. године, да се створи свијет „у којем владају толеранција и слобода“. Захвалио се војницима рекавши да се захваљујући њима „слобода... шири у цијелом свијету“. Дакле, „толеранција“ и „слобода“, како би рекао амерички председник!

Али, супротно њему, бивши агент СИА Роберт Бер је истакао да су САД намјерно дестабилизовале Југославију и разбиле је на неколико мањих држава и, да није ријеч о „толеранцији“, већ о империјалистичким интересима америчке

³⁰ D. Ganzer, *Protivzakoniti ratovi: kako zemlje NATO-a podrivaju Ujedinjene nacije: hronika koja počinje od Kube i završava sa Sirijom*, Beograd, „Laguna“, 2018, стр. 261.

спољне политике. Кад год желе да остваре своје интересе, Американци подстичу конфликте између етничких група. Тако је било и са Југославијом и Косовом „зато што тамо постоје драгоцене руде и друге сировине“. Због тога је било неопходно поставити војну базу. Наравно, да би остварили своје интересе, била је неопходна ефикасна пропаганда, а њен циљ је био разбијање Југославије, отцјепљење и осамостаљивање њених република. Пропаганда је тражила „жртвеног јарца“ одговорног за постојеће стање рата и насиља, и он је нађен у Србији јер је она „на одређени начин била стожерна република тадашње Југославије“, каже Бер.³¹

Поред геополитичких и геостратешких интереса које државе имају вођењем ратова и „хуманитарних интервенција“, показује се да веома често и њихови политички и државни представници у тим ратовима имају своје личне интересе и користи. И они настоје да уновче агресију.

Примјер Косова и Метохије, као и други примјери из међународних односа, јасно показују да је кршење људских права ствар интерпретације, и да су „двоструки стандарди“ често присутни у поступцима тумачења догађаја што, наравно, зависи од актера који у њему учествују. Тако руковођење неким универзалним принципом заправо завршава у моралном релативизму интерпретације „двоструких стандарда“.

ЗАКЉУЧАК

Масовни напад НАТО-а на СР Југославију као малу земљу је чин велике империјалистичке агресије на једну суверену државу. У позадини ове агресије налазили су се геополитички и геостратешки интереси вјешто камуфлирани снажним медијским, дипломатским и политичким говором мржње.

Агресија на СР Југославију представља потпуно нову фазу ерупције америчког и европског милитаризма. Чин бомбардовања је показао да Сједињене Државе за себе резервишу право захтијевања државе да промијени своју

31 D. Ganzer, *Protivzakoniti ratovi: kako zemlje NATO-a podrivaju Ujedinjene nacije: hronika koja počinje od Kube i završava sa Sirijom*, Beograd, „Laguna“, 2018, стр. 221, 222.

политику у складу са америчким захтјевима, те да се одрекне суверенитета унутар својих државних граница. У том смислу је Кисинџер истицао да је рат против Србије представљао повод да се редефинише концепт америчког „националног интереса“. У посљедње вријеме су се војне интервенције САД-а догодиле све чешће. У мање од дванаест мјесеци САД су, уз подршку Британије, бомбардовале Судан и Авганистан, и водиле стални рат против Ирака. Јасно је да и напад на Србију није могуће одвојити из овог ланца догађаја.

У циљу остварења стратегије десуверенизације малих и немоћних држава, моћни Запад изграђује различите наднационалне структуре које доводе у питање и угрожавају сувереност држава, као што развија и различита средства преко којих остварују те интересе. Једно од тих средстава се односи и на извођење „хуманитарних интервенција“ и ратова које оправдавају *медијском пропагандом*, а у чијој се семантици налази снажна матрица говора мржње.

У страховито снажном дипломатском, политичком, војном и медијском притиску актера рата и у Републици Српској и у Савезној Републици Југославији Срби су демонизовани и сатанизовани тако да им се ограничава било каква могућност истинског остварења права на самоопредјелјење и политичку конституцију сопствене државности.

ЛИТЕРАТУРА

Barović, Đ. (2010). *Volcer: Podržao sam napad na Srbiju*. Na sajtu: <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/61436/Volcer-Podrzaosam--napad-na-Srbiju>

Bogdanović, Lj. (2010). „Majkl Volcer, Ples sa vukovima“, *Pečat*, 23.06; Na sajtu: <http://www.pecat.co.rs/2010/06/majkl-volcer-ples-sa-vukovima/>

Brkić, M. (1995). *Blokirana istina*, Beograd.

Čomski, N. (2015). *Deset strategija manipulacije ljudima*; Na sajtu: <https://www.carsa.rs/deset-strategija-manipulacije-ljudima/>

Čomski, N. (2018). *Jugoslavija: mir, rat i raspad*, Beograd: Samizdat.

- Čomski, N. (2000). *Novi militaristički humanizam: Lekcije sa Kosova*, Beograd: Plato.
- Чомски, Н., *Шта то (у ствари) хоће Америка*, Београд, „Институт за политичке студије“, 1999.
- Despotović, Lj., Jevtović, Z. (2019). *Geopolitika medija*, Sremski Karlovci: Kairos; Novi Sad: Kultura polisa.
- Ferguson, N. (2011). *Kolos – uspon i pad američkog imperija*, Zagreb: Profil Multimedija.
- Furedi, F. (2009). *Poziv na teror: rastuće carstvo nepoznatog*, Zagreb: Naklada LJEVAK.
- Ganzer, D. (2018). *Protivzakoniti ratovi: kako zemlje NATO-a podrivaju Ujedinjene nacije: hronika koja počinje od Kube i završava sa Sirijom*, Beograd: Laguna.
- Hardt, M., Negri A., (2003). *Imperij*, Zagreb: Multimedijalni institut Arkzin.
- Havel, V. (1999). “Kosovo and the End of Nation-State”, *New York Review of Books*, 10 June.
- Hobsbaum, E. (2008). *Globalizacija, demokratija i totalitarizam*, Beograd: Arhipelag.
- Ilić, V. (2002). *Familija: medijski poredak novoga sveta*, Beograd: Konras.
- Ivanović, M. (2019). *Evo šta su o Srbima i Srbiji govorili političari zemalja NATO pravdajući zločin: Srbe treba spokojno bombardovati jer će sve brzo zaboraviti, njihova deca se neće više смејати*; Dostupno na: <https://jugmedia.rs/srbe-treba-spokojno-bombardovati-je-će-sve-brzo-zaboraviti-njihova-deca-se-neće-vise-smeјati/>
- Kennedy, D. (2011). *O ratu i pravu*, Zagreb: Mate.
- Koch, R. Smith, C. (2007). *Samoubojstvo Zapada*, Zagreb: Naklada LJEVAK.
- Ковачевић, Б. (1996). *Медијски рат и геноцид*, Бања Лука: Глас Српски.
- Milutinović, M. (2010). *Rat je počeo rečima (Bosna i Hercegovina devedesetih)*, Banja Luka: NUBL.

Reljić, S. (2011). *Odumiranje slobodnih medija*, Beograd: Službeni glasnik.

Simić, R. D. (1999). *Poredak sveta*, Beograd.

Volzer, M. (2008). „Politika izbavljenja“, u: *Humanitarne vojne intervencije*, Beograd: Službeni Glasnik.

Vuković, S. (2009). *Etika Zapadnih medija: antisrpska propaganda devedesetih godina XX veka*, Sremski Karlovci - Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.

<https://bigportal.ba/finska-politicarka-uzdrimala-region-genocid-je-izvršen-nad-srbima/>

Braco Kovačević

FROM HATE SPEECH TO HUMANITARIAN INTERVENTIONS

Summary

In order to achieve geopolitical concept of a new world order, the powerful state of the West and their organizations, make wars and the so called humanitarian intervention. Before, during, and after their performance, make powerful media war. Propaganda media war to them is based on the semantics of hate speech, lies and manipulation. No hate speech, which extends through media propaganda, the military dimension of the war and the so called humanitarian intervecnija not be effective. It showed examples of the many wars and so called humanitarian interventions that have been conducted before and after the war in the former Yugoslavia, as well as examples of the bombing of Serbian Republic, the Republic of Serbian Krajina in 1995 and Yugoslavia in 1999 by the powerful nations of the West and the NATO alliance. Between hate speech and so called

humanitarian intervention there is a strong mutual relationship.

Keywords: Hate speech, media, propaganda, new world order, humanitarian intervention
